

TÁJVÉDELEM

P
edellus

TANKÖNYVKIADÓ

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó.....	3
1. Alapismeretek a tájról	4
1.1. Táj, természeti táj, kultúrtáj	4
1.2. A természeti táj hierarchikus felépítése és annak tájvédelmi jelentősége	8
1.3. A tájak kialakulása, a tájalkotó tényezők és tájalkotó elemek	10
1.4. A táj mint rendszer	15
1.4.1. Dinamikus kvantitatív táji rendszermodellek igénye	16
1.5. A tájtípusok tájvédelmi jelentősége	18
2. A tájvédelem céljai és a megvalósítás korlátai	24
2.1. A tájvédelem fontosabb irányai	24
2.2. Tájvédelem és általános tájvédelem	27
3. A tájpotenciál védelme	30
3.1. A táj biológiai potenciálja	30
3.2. A táj ásványkincs-potenciálja	33
3.3. A táj vízpotenciálja	36
3.4. A táj éghajlati (légköri) potenciálja	40
3.5. A táj energiapotenciálja	41
3.6. A táj talajpotenciálja (termékenységi potenciál)	43
3.7. A tájképi potenciál és a táj esztétikája	46
4. A tájhasznosítási potenciálok és a tájvédelem	51
4.1. A táj beépítési potenciálja	51
4.2. A hulladékelhelyezési potenciál	52
4.3. Az üdülési vagy rekreációs ponteciál	53
5. Tájökológiai ismeretek tájvédelmi értékelése	54
5.1. A tájökológiai foltok	54
5.1.1. Természetes tájfoltok	54
5.1.2. Maradványfoltok	55
5.1.3. Bolygatott tájfoltok	58
5.1.4. Mesterségesen fenntartott tájfoltok	60
5.2. Lakóhely típusú tájfoltok	62
5.3. A tájökológiai foltok fajdiverzitása és annak védelme	64
5.3.1. A tájfoltok mérete, alakja és a fajdiverzitás	65
5.3.2. A tájfoltok egyéb tulajdonságainak és a zavaró hatásoknak szerepe a fajdiverzitásban	72
5.3.3. A földrajzi helyzet és a foltok számának szerepe a fajdiverzitásban	75
5.4. A tájökológiai folyosók és tájvédelmi szerepük	77
5.4.1. A tájökológiai folyosók formai ismérvei és funkciói	77
5.4.2. Az ökológiai és a zöldfolyosók kialakulása és típusai	79
5.4.3. A tájökológiai folyosók jelentősége a tájban és védelmük módjai	83
5.5. A mátrix és a hálózat működése és védelme	86

5.5.1.	A mátrix meghatározásának kritériumai	86
5.5.2.	A mátrix és az ökológiai hálózat tájvédelmi szerepe	89
5.5.3.	Az ökológiai hálózat és az antropogén hálózatok konfliktusa	93
5.6.	A tájökológia alapelvei és tájvédelmi alkalmazásuk	95
5.6.1.	A szerkezet és működés kapcsolatának elve	95
5.6.2.	A szerkezet és a biológiai diverzitás kapcsolatának elve	96
5.6.3.	A fajok áramlásának elve	97
5.6.4.	A tápanyag áramlásának elve	97
5.6.5.	Az energiaáramlás elve	98
5.6.6.	A tájváltozás elve	99
5.6.7.	A tájökológiai stabilitás elve	100
6.	Az egyedi tájértékek és védelmük	102
7.	A tájrendezés és a tájtervezés tájvédelmi szerepe	106
8.	A tájgazdálkodás mint a tájvédelem eszköze	110
8.1.	A természeti és a társadalmi tájmozaik sajátosságai	110
8.2.	A tájgazdálkodás mint a táj természeti adottságaihoz igazodó tájhasználat eszköze	111
8.2.1.	A tájgazdálkodás értelmezései	111
8.2.2.	Az alkalmazkodás mint alapelv és a földhasználati piramis	113
8.2.3.	A tájgazdálkodás tájszerkezeti feladatai a megművelt tájakon	117
8.2.4.	Tájgazdálkodás a kezelt tájakon	120
8.2.5.	Gazdálkodás és tájvédelem a szuburbán tájakon	125
8.2.6.	Gazdálkodás és tájvédelem a városi (urbán) tájakon	127
9.	A tájvédelem tájökológiai megalapozása és gyakorlati lépései: analízis, szintézis, javaslatok, tevékenységek	129
9.1.	Tájvédelmi célú tájanalízis és szintézis	129
9.2.	A tájérzékenység és a tájterhelhetőség meghatározása	134
9.3.	Az elméleti alapok gyakorlati érvényesítésének feltételei	139
Esettanulmányok	143	
1.	Az övzátányok tájökológiai szempontú vizsgálata és értékelése a Szigetközben (Részlet Dr. Szabó Mária akadémiai doktori értekezéséből)	143
2.	A karsztos táj károsításának és védelmének sajátosságai (Dr. Keveiné Dr. Bárány Ilona)	149
3.	A legeltetés hatásai a növényzetre egy hortobágyi mintaterületen (Dr. Novák Tibor József)	154
4.	Adalékok a kultúrtáj és a népesedés kapcsolatához Magyarországon (Dr. Dövényi Zoltán)	158
5.	Hajdú-Bihar megye területének szennyezés-érzékenységi térképezése és kistájainak minősítése a hulladéklerakásból származó szennyeződésekre (Dr. Fazekas István)	164
6.	Kísérletek a táj esztétikai értékének meghatározására (Dr. Mezősi Gábor)	169
Függelék – A leggyakrabban használt tájökológiai mutatók (Dr. Lóczy Dénes)	174	
Irodalomjegyzék	178	